

ПРОБЛЕМИ ЛЕКСИЧНОЇ КОНТАМІНАЦІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Медвідь К. М., студ. гр. ПР-91

Лексична контамінація є лінгвістичним феноменом, який завжди привертав увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. В сучасній англійській мові лексично контаміновані слова стають все більш багаточисельними. Цьому сприяє як загальна тенденція мови до аналітичності і економії мовних засобів, так і можливість у стислому вигляді передати експресивно-оціночні конотації. Розвиток мови обумовлений в значній мірі розвитком його словотворчої системи, становленням нових словотворчих моделей слів, зміною тих, що існують, а також збільшенням або зменшенням їх продуктивності. Зміни у словниковому складі сучасної англійської мови, аналіз способів творення нових слів, особливості інтепретації новоутворень представляють значний інтерес для лінгвістів, адже основне призначення телескопії – оновлення і поповнення експресивно-стилістичної лексики в мові. Теоретична і практична проблематика, пов'язана з вивченням різних способів словотворення, а особливо лексичної контамінації, залишається актуальною. Про те, що суть телескопії і суміжних з нею питань ще не розкрито науковцями до кінця, свідчать такі факти, як, наприклад, термінологічний різнобій в плані позначення самого явища телескопії, а також відносно назви похідних утворень, що виникають в результаті її дії, так само як і відсутність єдності поглядів відносних часових меж її появи і функціонування.

Сутність лексичної контамінації, головним чином, полягає у двох основних функціях: словотворчій та семантично-стилістичній. Лексична контамінація відображає головну особливість формування концептів, а саме наявність взаємозв'язку між двома або більше вихідними концептами. На першому плані постають проблеми, що пов'язані зі змістовною стороною мовної системи. З іншого боку, семантичні особливості вихідних слів менш відомі, аніж їх формальні характеристики. Зміна формальної сторони вихідного слова виникає у результаті усвідомленого або неусвідомленого прагнення людей знайти нові засоби для номінації предмета чи явища, або створити нове, більш конотативне найменування для вже існуючого явища з метою підвищення експресії.

Постановка проблеми виникнення контамінованих одиниць належить ще зарубіжним лінгвістам кінця XIX століття. Перші

телескопічні утворення, створені в англійській прозі і поезії в середньому та ново-англійському періодах, відображали гумористичну картину побуту суспільства. В кінці XIX ст. і протягом XX століття гібридні слова фіксуються і в інших мовах, однак, цей спосіб творення нових слів має неоднакове поширення в різних мовах світу. Значущість лексично контамінованих слів обмежувалась лише естетичною роллю, яку вони відігравали, наприклад, в творах Льюїса Керролла. Винахідник називав такі слова «portmanteau» – валізами для одягу. З тих пір вираження «portmanteau word» або просто «portmanteau» активно використовується в англійській літературі.

В ході дослідження було виявлено основні причини появи контамінованих одиниць в системі сучасної англійської мови, які полягають у необхідності точно виразити свою думку, адже узуальних слів для цього може бути недостатньо; потреба підкреслити своє відношення до предмету або явища, дати йому свою оціночну характеристику; прагнення своєрідним відповідником слова звернути увагу на його семантику.

У зв'язку з вивченням процесу контамінації було розглянуто два важливих питання: на якому рівні існує дане явище – мовному чи мовленнєвому, і питання про співвідношення результатів контамінації з літературною нормою. Дослідження показало, що лексична контамінація – це процес збагачення словникового складу сучасної англійської мови, який можна вважати як джерелом появи нових слів, так і антинормативним явищем.

Аналізуючи семантичні особливості телескопічних слів, виявляється нове лексичне значення, утворене значеннями складових елементів слова. Такі мовні одиниці служать для передачі емотивної інформації або для посилення експресивного висловлювання. Зміна форми слова призводить до зміни його змісту, оскільки зміст телескопічної одиниці не завжди дорівнює сумі значень її компонентів. Семантика телескопічних одиниць складається з семантики компонентів, тобто смислової структура слова відображає логіко-смислові відношення, що існують між поняттями, що сполучаються. При утворенні слів-зрощень форма слів-компонентів виявляється провідним чинником. Оскільки в телескопії об'єднуються значення мотивуючих слів в одне складне, то словотворче значення телескопічних одиниць розглядається як "сполучне".

Завдяки морфологічному та словотворчому аналізу було виділено основні моделі творення гібридних слів. Існують авторські

неологізми, завдяки яким відбувається викривлення змісту, і мова твору набуває комічного характеру. Значення «уявних слів», що вживаються в текстах, – невідомі для нас і не зареєстровані в словнику, тому переклад таких лексичних одиниць потребує знань екстралінгвістичних факторів, які впливають на особливості перекладу текстів абсурду. Проте велика кількість термінів серед контамінованих одиниць свідчить про те, що такі інновації найчастіше вживаються в текстах наукового і публіцистичного стилів, рідше – в художньому.

Дослідження словотворчої системи сучасної англійської мови дає можливість встановити певні правила і закономірності побудови слів. Уміння виділити у складі слова словотворчі елементи, визначити спосіб його формування і словотворчу модель, по якій воно було створене, сприяє глибокому засвоєнню лексичних одиниць мови і в кінченному результаті вищому рівню опанування іноземної мови. Словотворча система англійської мови – єдине ціле, окремі елементи якого залежно від потреб мовного колективу використовуються для створення нових лексичних одиниць. Використання того або іншого словотворчого способу, засобів або моделей зумовлено цілим рядом чинників – лінгвістичних і екстралінгвістичних.

На основі аналізу теоретичних робіт з питань класифікації контамінованих одиниць за кількістю денотатів виділяють стандартні контамінанти та плеоназми; за типом поєднання морфем розрізняють амальговані та неамальговані лексичні одиниці. Оскільки такі сфери суспільного життя як реклама, наука, техніка, медицина, політика, фінанси є основними джерелами нової лексики в мові, то за тематичною ознакою контамінанти можуть належати до економічної та політичної термінології, наукової і технічної, спортивної лексики, лексики сфер послуг, інформаційної технології та засобів масової інформації. Лексично контамінованими можуть бути слова різних лексико-граматичних категорій, тому існують різноманітні моделі контамінованих слів з урахуванням їхньої категоріальної приналежності: іменникові, прикметникові, дієслівні, іменниково-прикметникові, іменниково-дієслівні, дієприкметникові, дієприкметниково-іменникові, дієслівно-прикметникові та прийменникові.

Існує зв'язок між когнітивними і морфологічними структурами, оскільки, по-перше, при формуванні телескопічного концепту злиття образів виражається у стягненні мовних одиниць шляхом їх усічення і

накладання; по-друге, послідовність компонентів телескопічної структури визначається сприйняттям людини об'єктивної дійсності. Телескопія як форма "віртуального" словоскладання відображає головну особливість формування концептів, а саме, наявність взаємозв'язку між двома, як мінімум, вихідними концептами. Вибір концептів, а також формування і виведення значень телескопічних похідних підтверджують когнітивну природу мовотворення і визначальну роль мовної особи. Безперервний розвиток лексичної системи мови дає необмежений матеріал не лише для дослідження словотворчої системи на даному конкретному етапі її розвитку, але і для зіставлення характеру її функціонування на різних етапах розвитку, що є перспективою вивчення.

Наук. кер. – Кириченко О. А., *ст. викл.*

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2013. — Ч.1. — С. 38-41.